

Øhavsstien er en 220 kilometer lang trampesti, som omkranser Øhavet og binder Geopark Det Sydfynske Øhav sammen. Stien går fra Faldsted på Sydvestfyn til Lundeborg på Østfyn. Fra Lohals, over Rudkøbing, til Heninge Nor på Langeland og videre fra Marstal til Søby på Æro.

En oplevelse for vandrere

På denne strækning af Øhavsstien vil du opleve såvel vest- som østkysten af Langeland, hvor du kommer gennem frodig skov og bakket landskab. Stien fører dig fra Stengade Strand i nord over Tullebølle til Rudkøbing by, hvor du kan vælge at fortsætte ned Øhavsstien på Æro eller sætte kursen mod Svendborg over Sio og Tåsinge. Denne folder beskriver oplevelser undervejs fra Stengade Strand til Heninge Nor.

Området langs kysten mellem Peløke og den gamle landsby Riffbjerg er præget af frugtavl, og høsten blev førhen udsolget hertil. Skippere på små jagter, de såkaldte pærskuder, opkøbte frugt hos frugtavlerne og sejlede den til København og andre større byer. Her blev frugten solgt direkte fra dekket til folk på kajen. I dag kan du finde en lækker gærdbutik med dejlig most og frugt til at nyde på din tur.

6 Peløke og pærskuderne

Tullebølle Kirke og Fritidspark

Tullebølle Kirke er en af de smukkeste af Danmarks mange middelalderlige kirker fra 1400-tallet. På tårnet står 1830 under et kronet monogram. Det var Tranekærs ejer, der havde købt sig ind som medejer ved en restaurering.

I kirken er der 12 steder malet de såkaldte viktors. Det er de steder, hvor biskoppen lagde sin hånd på kirkeens mur under indvielsen til helligt hus. Du kan læse om kirken og dens smukke kalkmalerier i vabenhuset.

5 Kalkmalerier og viktors

Tullebølle har stadig et fint gadekæper. Gadekæper er oprindeligt betragningsværdige, og der er mange af dem i området. De store brændam, der kunne tilføre vand hele året. Gadekæper var steder, bet for di gadekæperne blev anlagt, hvor der var tryk vand eller kilder, ens ældste anlæg og udgangspunkt for byens placering i landskabet. Ofte er gadekæperne – eller "byens vanding" – landsby- eller gadekæper. Næsten alle landsbyerne på Langeland har, eller har haft, et eller kreativ betydning og har fungeret som samlingssted for landsbyen over naturmæssige og kulturhistoriske værdier, ofte også en stor redegørelse for et kær (et naturligt eller gravet vandhul) i landsbyens Tullebølle har stadig et fint gadekæper. Gadekæper er oprindeligt be-

lidsjæle. Her kan du overnatte i parkens to shelters. Midt i Tullebølle finder du Tullebølle Fritidspark skabt af lokale

4 Tullebølle Gadekæper og Fritidspark - overnatningsmuligheder

Mikkel Jezequel

Det Sydfynske Øhav

Det Sydfynske Øhav - Geosite

Øhavsstien går langs med Det Sydfynske Øhav, som er et internationalt anerkendt geosite. Øhavet dækker ca. 1.304 km² og blev dannet efter sidste istid for ca. 11.700 år siden. Danmark var dengang landfast med Sydengland og Sydsverige og Det Sydfynske Øhav var et sammenhængende landområde med bakker, skove og søer. I takt med at iskapperne smeltede, steg vandstanden i verdenshavene og Det Sydfynske Øhav blev skabt ved en oversvømmelse af de lavtliggende områder. Øerne er datidens bakkedøse og under havet findes stadig mange levn fra stenalderbopladser og stammer fra stenalderens skove. Fra vestsiden af Langeland har du udsigt til det lavvandede Øhav og færgerne fra Rudkøbing tager dig til Strynø og Æro.

John Rasmussen

Ristinge Klint

Ristinge Klint - Geosite

Øhavsstien går ikke ned til Sydlangeland, men det er bestemt værd at tage en tur sydover og opleve det sydlanglandske landskab, Ristinge Klint ved Ristinge-halvøen er et internationalt anerkendt geosite. Klinten er 2 km lang og op til 28 meter høj. Den blev skabt for 19-18.000 år siden af det ungbaltiske isfremstød, der kom fra sydøst. I klinten kan man se en række skråstillede lerlag, som er presset op af isen. Disse lag giver vigtig viden om og har dermed stor betydning for fortællingen om Danmarks og Østersø-områdets landskabshistorie og klimaudvikling.

Spodsbjerg byder på gode og bormovenlige badestrande og perfekte forhold for SUP og andre vandsportsaktiviteter.

Spodsbjerg er en aktiv færgehavn, og der drives såvel erhvervs- som lystskifer fra den eneste havn på Langelands østkyst. Allerede i middelalderen var her et færgersted til Lolland. I 1884 etablerede Sydlynnske Dampskibsselskab en færgerforbindelse fra en nyanlagt endestation for jernbanen fra Rudkøbing, der fungerede fra 1911 til 1962.

3 Spodsbjerg - færgerne by

Med 152 kilometer kystlinje byder Langeland på et væld af fiskemuligheder året rundt. Placeringen mellem det varme flade øhav og den kellige Østersø giver exceptionelle opvækst- og opholdsbetin- getser for mange forskellige fiskearter. Kysten fra Stengade Skov til Tranekær Fyr er et af de bedste stræk på Langeland – på visse tider af året kan du opleve rækker af habefulde lystfiskere stå og fiske fra kysten.

2 Et meka for lystfiskeri

Badskur ved Løkreby Strand

Turen mod syd langs stranden krydres af store skibe, der følger den snørkede dybvandsrute tæt på kysten. 25.000 skibe passerer Langelandsbæltet hvert år – på vej til eller fra verdens største brakvandshavn, Østersøen. De store færger fra Kiel til Oslo eller Göteborg er et imponerende syn.

To steder ser du badskure på diget lige syd for Stengade Strand. De små bad- og redskabsskure fra kystfiskeriet er levn fra næsten svundne tider. Indtil for 40 – 50 år siden var det givent at fiske fra kysten med ruser eller bundgarn, der hver sæson kommer blev sat mellem store, nedarmede pæle. I dag bruges og vedligeholdes de få tilbageværende skure og fiskepladser af fritidsfiskere.

1 Badskure og alverdens skibe

Færdsel og ophold på stien

Øhavsstien er for vandrere og markeret med afmærkningspæle hele vejen. På din tur beder vi dig vise hensyn og overholde nedenstående.

Hele stien er åben for færdsel fra solopgang til solnedgang.

Hunde skal føres i snor.

Færdsel er på privat ejendom. Tag hensyn til ejerne, vær hensynsfuld, og smid ikke affald.

Teltovernatning skal foregå på lej- eller campingpladser

I tilfælde af jagt kan stien være lukket, men du vil på stedet blive informeret om en alternativ rute.

Transport

Du kan komme rundt på Langeland med FynBus. Se køreplaner på www.fynbus.dk eller tlf. +45 6311 2233. Der er færgeforbindelser Spodsbjerg-Tårs, Rudkøbing-Strynø og Rudkøbing-Marstal.

Overnatning

Ønsker du information om overnatningsmuligheder, kan du finde disse på www.langeland.dk eller tlf. +45 20 130 250.

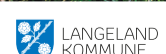
SHORES Langeland

SHORES Langeland videreudvikler de mange hotspots for vandaktiviteter, der er langs kysten på Langeland og Strynø. Langeland har en kystlinje på 152 km og helt unikke kyster til lystfiskeri, underjagt, kajak, SUP, surf og dykning. Se mere på www.shores-langeland.com

Geopark Det Sydfynske Øhav

Langeland er en del af Geopark Det Sydfynske Øhav. Geopark Det Sydfynske Øhav bruger områdets særegne geologiske dannelseshistorie, natur og kulturhistorie til at skabe fælles identitet og rammer for bæredygtig udvikling. Det Sydfynske Øhav udgør et oversvømmet istidslandskab i international særklasse. På Langeland finder du det internationalt anerkendte geosite, Ristinge Klint, ligesom vores hatbakker er et unikt fænomen.

Geopark Det Sydfynske Øhav er fortællingen om den dramatiske havstigning omkring Sydlyn og øerne i forlængelse af den sidste istid for over 11.000 år siden. Havstigningen skabte Øhavets 55 øer og holme, og den særlige natur, der siden har været forudsætningen for hele områdets eksistens og for de utallige muligheder for naturoplevelser og aktiviteter under åben himmel. Se mere på www.geoparkdetsydfynskeohav.dk

Øhavsstien

Stengade Strand - Rudkøbing - Heninge Nor

26 km

Øhavsstien

Kort 6

Sjø - en af de mest fulgerige øer i Øhavet

7 Æn ø, én gård og én skole

Sjø er en flad ø på kun 125 ha (1,25 km²). Her lå oprindeligt flere øer: Skovø, Sidø og Store og Lille Fugleholm. De uinddagede øer blev brugt til sommergræsning af dyr fra Langeland. I 1861 blev øerne inddæmmede for at skabe dyrkbar jord, og det blev starten på én sammenhængende ø. Sjø. I alt syv kilometer diger og flere pumper holder nu Sjø tør. Sjø er én af de mest fuglerige øer i Det sydfynske Øhav. Rundt langs kysten yngler en lang række kystfugle. Efterår og vinter raster bramgæs, knortegæs, grågæs og svaner i tusindvis. Sydøst på øen findes et delvist oversvømmet areal, hvor der ses mange vadefugle. I yngletiden fra 1. marts - 15. juli er Øhavsstien langs kysten lukket for færdsel og du skal gå på stien langs hovedvejen.

8 Købstaden Rudkøbing og Hans Christian Ørsted

Rudkøbing er Langelands eneste købstad, anlagt allerede i 1100-tallet. Byen har, som det er almindeligt, to torve: Gåsetorvet og Torvet. Ved Torvet ligger det gamle rådhus, som i dag er flot restaureret og bruges til sognehus.

H.C. Ørsted på Gåsetorvet

På Gåsetorvet står en statue af kemikeren og fysikeren H.C. Ørsted (1777-1851) lige overfor byens tidligere apotek, hans fødested. H.C. Ørsted arbejdede med kemi og fysik og blev kendt som den der opdagede elektromagnetismen. Du kan lære mere om H.C. Ørsteds virke og opdagelser på byens H.C. Ørsted udstilling. I byens centrum finder du Langelands Museum med spændende udstillinger af genstande fra oldtid til nutid.

9 Øhavet, badeanstalt og vandsport

Tidligere var Rudkøbing Havn et travlt knudepunkt for tog, biltrafik, busser og ikke mindst søfart. Herfra gik sejl-, damp- og motorskibe til København, Korsør, Svendborg, Marstal, Strynø og andre småøer. Ved færgehavnen ligger den smukke ventesaal fra omkring 1926 i græsk tempelstil med doriske søjler. Herfra kan du komme videre ud i Øhavet med færge til Marstal og Strynø, eller på en tur på en gammel skonnert. Tæt på færgehavnen kan du tage en svalende dukkert på byens gamle søbadeanstalt, hvor byens folk bader både sommer og vinter.

Langelands kyster og det lavvandede øhav giver unikke forhold for vandaktiviteter som havkajak, SUP og surf. Se mere om projektet SHORES Langeland på modsatte side.

Der er unikke forhold for vandaktiviteter i Øhavet

10 Våde enge og spændende udfugtsmål

Lige syd for Rudkøbing ligger endnu et engområde, Rudkøbing Vejle, omgivet af by og skov. Se den afmærkede sti på kortet, for at gå gennem området. Vejen er et fladt og fugtigt område, som oprindeligt var en åben fjord, indtil der i 1824 blev bygget en dæmning med en pumpe. Det medførte, at området blev tørt og derfor opdyrket. I 1995 stoppede pumpningen, og de våde enge blev genskabt til stor gavn for både plante- og dyreliv. Rudkøbing Fredskov grænser op til Vejen, og har fra 1876 til 1957 været et udfugtsmål for byens borgere, der besøgte den lille sommerrestaurant med dans og servering i skoven. Nu ejer staten den omkring 17 ha store skov. Om foråret er skovbunden helt tæt af anemoner, lærkespore, guldstjerne og den stærktlugtende ramsløg.

Bettina Klem Andreassen

Vejen i Rudkøbing

11 Henninge Nor - et eldorado for fugle

Henninge Nor var oprindeligt blot en mindre bugt i det store Lindelse Nor. En dæmning mod syd adskiller i dag Henninge Nor fra Lindelse Nor, men i oldtiden lignede noret Lindelse Nor med mange småøer og holme. I håbet om at skabe god dyrkningsjord blev Henninge Nor inddæmmede i 1912. En pumpestation med vindmøllepumpe og sluse blev bygget for at tørlægge området. Her 100 år senere kan det store afvandede område ikke dyrkes, men de meget våde enge er et smukt naturområde. I dag er noret en vigtig yngle- og rasteplass for mange arter fugle. Dykænder som troldand og bjergand kan du se i tusindvis i søerne, og spændende fugle som havørn og sølvhejre er set her.

Mikkel Jézéquel

Joller ud for Klæso

12 Klæso Natursti og parkering

Dæmningen mellem Henninge Nor og Lindelse Nor er ikke en del af Øhavsstien, men stien fortsætter et lille stykke på den anden side af dæmningen og er der forbundet med Klæso Natursti. Følg Naturbeskyttelseslovens regler har man ret til at krydse dæmningen til fods. Ved Klæso er der mulighed for parkering.

Hatbakker på hjørnet mellem Ormstrupvej og Vesteregnsvej

13 Hatbakker - en geologisk sjældenhed

Overalt på Langeland er det muligt at se de små kulede bakker, som ligner gamle, runde hatte. Nogle er beplantet, andre ligger i åbent landskab eller skove. De ca. 1000 hatbakker på øen er lidt af en geologisk sjældenhed, det er faktisk det eneste sted i Danmark man kan se denne type landskab repræsenteret. Hatbakkerne er kun et par hundrede meter på hver led og 10-20 meter høje. Faktisk stammer det sand og grus, der er i bakkerne, fra gammel søbund. Under den sidste istid løb smeltetvand ned mod lavningerne på isens overflade. Søer blev dannet, og sand og grus sank til bunds. Da isen smeltede helt, lå materialet fra søbunden tilbage som runde bakker på den flade jord.

